Eduskunnan liikenne- ja sivistysvaliokunta

Liv@eduskunta.fi

Liikenne- ja viestintävaliokunta tiistai 07.02.2023 klo 12.00 / VNS 10/2022 vp / Lausuntopyyntö

Lausuntopyyntö / Valtioneuvoston selonteko Suomen digitaalinen kompassi

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt lausuntoa otsikosta mainitusta Valtioneuvoston selonteosta eduskunnalle. Opetushallitus toteaa oman toimialansa osalta seuraavan.

Opetushallitus näkee Suomen digitaalisen kompassin olevan odotettu visiodokumentti, joka tulee ohjaamaan kansallisen kehitystyön suuntaa seuraavalle vuosikymmenelle. Digikompassin myötä Suomi saa kansalliset tavoitteet digitalisaation hyödyntämiselle ja vahvan yhteisen pohjan ymmärtää ja sanoittaa digitalisaation ja datatalouden murrosta sekä siihen liittyviä mahdollisuuksia ja haasteita.

Opetushallitus pitää tarkoituksenmukaisena EU:n digikompassin tavoitteiden ja teemojen laajentamisen ja syventämisen Suomen omassa kompassissa. Seuraavaksi tavoitteet tulee yhteistyössä konkretisoida, pilkkoa ja vaiheistaa toteutettaviksi toimenpiteiksi sekä varmistaa toimille tarkoituksenmukaiset resurssit. Toimeenpanosuunnitelma on tarpeen tehdä laajassa yhteistyössä.

Tavoitteiden saavuttaminen ja muuttuviin osaamisvaatimuksiin vastaaminen vaativat uudenlaisten ajattelu- ja toimintamallien kehittämistä. Suomen lähtökohdat ovat hyvät ja osaaminen on vahvaa useilla kompassin ydinalueilla. Osaajapulaan vastaaminen ja eriytymiskehityksen pysäyttäminen ovat esimerkkejä akuutisti ratkaistavista haasteista. Vahva panostaminen osaamiseen on välttämätöntä, jotta pystymme huolehtimaan yhteiskunnan riittävästä digikyvykkyydestä ja kansalaisten perustaidoista digitaalisissa toimintaympäristöissä.

Opetushallituksen tehtävien näkökulmasta digikompassin keskiset teemat liittyvät väestömme digitaalisesta osaamisesta huolehtimiseen ja ihmiskeskeisten julkisten palveluiden tuottamiseen. Suomi on teknologiamyönteinen yhteiskunta, joka näkee digitaalisen osaamisen ja osallistumisen olevan jokaisen kansalaisen perusoikeus ja ymmärtää, että suunnannäyttäjänä toimiminen edellyttää huipputason osaamista. Opetushallitus pitää tärkeänä kompassissa painotettavaa kaikille kuuluvaa mahdollisuutta osallistua digitalisoituvaan yhteiskuntaan. Kuten kompassissa todetaan, osallistuminen edellyttää riittäviä digitaalisia perustaitoja. Palvelukehittäjän roolissaan Opetushallitus panostaa digitaalisten palveluidensa asiakaskeskeisyyteen, saavutettavuuteen ja esteettömyyteen. Kompassissa korostetaan kaikille saavutettavia ja selkokielisiä palveluita digitalisoituvan yhteiskunnan perustana.

Yksi digikompassin neljästä osa-alueesta ja päätavoitteesta on digitaalisesti osaava väestö ja työvoima. Jotta kaikki pystyvät toimimaan nopeasti muuttuvissa toimintaympäristöissä, tietojen, taitojen ja osaamiseen kehittämisen tulee olla jatkuvaa. Osaaminen kattaa myös digitaalisen sivistyksen – sen, mitä pitää tietää ja miten toimia ja osallistua, jotta kompassin visio saavutetaan ja ihmisten keskinäinen kunnioitus ja luottamus digitalisoituvaan yhteiskuntaan vahvistuvat. Koulutusjärjestelmämme joustavuus ja reagointiherkkyys on avain osaamisen jatkuvaan kehittämiseen. Digitaalinen sivistys luo kestävää pohjaa kansalaisten hyvinvointiin sekä yhteiskunnallisesti aktiiviseen ja hyvään elämään. Digitaalinen sivistys toimii tukena myös esimerkiksi tekoälyyn ja automaattiseen päätöksentekoon liittyvien eettisten kysymysten ratkaisemisessa. Koulutusjärjestelmämme on digitaalisen sivistyksen kivijalka, jonka päälle rakentaa.

Kompassissa tavoitellaan ansiokkaasti tilannetta, jossa osaaminen ei ole kehityksen pullonkaula. Digitaalisen osaamisen tulee olla keskeinen strateginen kokonaisuus ja painopiste, joka muodostuu sektorien yli jaetuista tavoitteista, toimenpiteistä ja investoinneista. Kompassin visiossa näkyvät teknologisten kehityskaarten rinnalla myös yhteiskunnalliset kehityssuunnat ja ilmiöt, joissa digitalisaatio parantaa kansalaisten elämää ja hyvinvointia.

Digitalisaatiokehitys on luonut uudenlaisia turvallisuusuhkia, joiden torjumiseen Suomella on hyvät edellytykset. Opetushallituksen tehtäväkentän näkökulmasta erityisen tärkeitä teemoja ovat yhteiskunnan digiturvaosaamisen ja resilienssin kasvattaminen sekä panostaminen medialukutaitoon ja kykyyn torjua informaatiovaikuttamista.

Suomen tulee panostaa paitsi ict- ja teknologiaosaamiseen, myös sen ja eri alojen huippuosaamisen yhdistämiseen. Pelkällä ohjelmoinnilla tai teknisellä innovoinnilla ei luoda kilpailukykyä tai ratkaista toimintaympäristömme kompleksisia ongelmia. Osaajapulaa lievittävä korkeakoulutettavien ja -koulutettujen ict-osaajien houkutteleminen Suomeen on haaste, jonka ratkaisemiseen tarvitaan sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja asiakaskeskeisten palvelupolkujen suunnittelua.

Datatalous perustuu datan sujuvalle jakamiselle eri toimijoiden kesken. Kasvatus- ja koulutustoimiala on ollut tiedon hyödyntämisen edelläkävijä. Erityisesti oppijalähtöinen datan jakaminen on mahdollistanut aidosti ihmiskeskeisen palvelukehityksen.

Digitaalisen infrastruktuurin osa-alueella tavoiteltavat koko Suomen kattavat, turvalliset ja kestävät tietoliikenneyhteydet mahdollistavat myös koulutussektorille tasa-arvoisen digitalisaation hyödyntämisen eri puolilla Suomea. Toimintavarma ja turvallinen merikaapelijärjestelmä mahdollistaa Opetushallitukselle kustannustehokkaiden pilvipalveluiden käyttämisen EU- ja ETA-alueella.

Tavoitteisiin ja avaintuloksiin kiinnitettävät toimenpiteet ja näiden vastuutahot tullaan määrittelemään kompassin toimeenpanosuunnitelmassa. Tarvittavat

investoinnit määritellään hallituskausittain ja niitä päivitetään vuosittain. Opetushallitus pitää tärkeänä, että viraston tuottamien digitaalisten palvelujen ylläpito- ja kehittämistyötä resursoidaan nykyistä pitkäjänteisemmin. On myös tärkeää kompassin mukaisesti kartoittaa mahdollisuudet EU-rahoituksen hyödyntämiseen.

Johtaja Paula Merikko

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty Opetushallituksen asianhallintajärjestelmässä.